

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 31 januari 2012

Mål nr

B 5566-11

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPART

CLR

SAKEN

Snatteri

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrlands dom 2011-11-08 i mål B 789-11

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen skärper bötesstraffet.

DOMSKÄL

1. CLR har av domstolarna dömts till ansvar för snatteri bestående i att hon i en butik tillgripit varor till ett värde av 766 kr. Hon var 18 år vid tidpunkten för brottet. Frågan i Högsta domstolen är vilket bötesstraff som ska dömas ut.

Straffvärde

2. Enligt 29 kap. 1 § brottsbalken ska straffet bestämmas efter brottets straffvärde. En omständighet som enligt 29 kap. 3 § första stycket 3 särskilt ska beaktas som förmildrande vid bedömningen av straffvärdet är att den tilltalades handlande har stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga. Av förarbetena framgår det att avsikten inte är att den senare bestämmelsen ska tillämpas generellt när yngre personer begår brott. En tillämpning kan komma i fråga i situationer när en ung lagöverträdarens utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga har varit bristande jämfört med andra i samma ålder, och det har funnits ett samband mellan denna brist och brottet. (Se prop. 2009/10:147 s. 45.)

3. Det finns inte skäl för att vid bedömningen av brottets straffvärde särskilt beakta CLR:s ålder. Inte heller i övrigt föreligger det några försvårande eller förmildrande omständigheter som ska beaktas vid den bedömningen. Straffvärdet av brottet motsvarar 110 dagsböter.

Straffmätning – 29 kap. 7 § brottsbalken

4. Den fråga som Högsta domstolen då har att ta ställning till är om en tillämpning av 29 kap. 7 § första stycket brottsbalken ska påverka straffmätningen. I bestämmelsen föreskrivs att i de fall då någon har begått brott innan han eller hon fyllt 21 år, ska hans eller hennes ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. Rätten får då döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

5. Vid brottsbalkens tillkomst fanns det en motsvarande bestämmelse i 33 kap. 4 §. Tillämpningsområdet var då begränsat till brott som någon hade begått innan han eller hon fyllt 18 år. Åldersgränsen höjdes år 1979 till 21 år i samband med att ungdomsfängelsepåföljden avskaffades. Syftet med lagändringen var att förhindra att ungdomar i åldersgruppen 18–20 år efter avskaffandet av ungdomsfängelse, som endast kunde dömas ut i den åldersgruppen, skulle dömas till längre frihetsberövanden än tidigare (se prop. 1978/79:212 s. 65).

6. När bestämmelsen i samband med 1988 års påföljdsreform fördes över till 29 kap. brottsbalken uttalades att avsikten med bestämmelsen är att ålder under 21 år vid brottstillfället rent allmänt ska leda till lägre fängelsestraff än vad som normalt döms ut för en gärning (se prop. 1987/88:120 s. 98).

Riksåklagarens riktlinjer

7. I Riksåklagarens riktlinjer (2004:1) för tillämpning av 29 kap. 7 § brottsbalken anges att det huvudsakliga skälet för att vid utmätandet av bötesstraff beakta den tilltalades ungdom är att korta fängelsestraff för vuxna ska motsvaras av dagsböter för unga. Dagsbotsskalans övre del bör därför reserveras för brott med endast fängelse i straffskalan. För åldersgruppen 18–20 år anser

emellertid riksåklagaren att behovet av en generell regel om strafflindring vid böter är litet. Även myndighetsålderns betydelse framhålls som skäl för att göra en åtskillnad mellan omyndiga lagöverträdare och dem som är i åldern 18–20 år. Riksåklagarens slutsats är därför att det normalt saknas skäl att tillämpa 29 kap. 7 § första stycket brottsbalken vid brott som ska föranleda dagsböter för gärningsmän som är 18–20 år.

Högsta domstolens bedömning

8. Grunden för att generellt särbehandla unga lagöverträdare kan beskrivas så, att deras större sanktionskänslighet och inte fullt utvecklade ansvarsförmåga liksom deras behov av att mötas med större tolerans gör att deras brott bör föranleda lindrigare ingripanden än vad som gäller för vuxna (jfr Nils Jareborg och Josef Zila, Straffrättens påföljdslära, 3 uppl. 2010, s. 150 f.). Visserligen har dessa omständigheter mindre betydelse i fråga om bötesstraff än när det gäller fängelse. Även vid bötesstraff finns det dock skäl att beakta ungdomars särskilda förutsättningar. Att ett sådant beaktande sker i åldersgruppen 15–17 år har inte satts i fråga när det gäller dagsböter. Enligt praxis påverkas emellertid inte penningböter av den tilltalades ungdom.

9. Vidare måste systematiska skäl beaktas. Vid fängelsestraff innebär bestämmelsen i 29 kap. 7 § första stycket brottsbalken att strafftiden för den som har begått ett brott innan han eller hon har fyllt 21 år i de allra flesta fall sätts ned. När det är fråga om de allra kortaste fängelsestraffen ersätts frihetsberövandet i stället av ett bötesstraff. En sådan övergång från fängelse till böter är en förutsättning för att systemet ska vara konsekvent, och den övergången måste tillämpas även i åldersgruppen 18–20 år. Det rimliga är då också att de högsta dagsbotsnivåerna förbehålls dessa situationer, och att utrymmet för att döma till bötesstraff på dessa nivåer vid rena bötesbrott minskar i motsvarande

mån. Det är väl förenligt med lagtexten, som inte gör någon skillnad inom åldersintervallet 15-20 år.

10. Det sagda leder till att bestämmelsen i 29 kap. 7 § första stycket brottsbalken bör tillämpas även när personer i åldersgruppen 18–20 år har begått brott som förskyller dagsböter. För att det ska finnas utrymme för en nyantering av bedömningarna i de fall då bötesstraffet ersätter ett kortare fängelsestraff, bör 120 dagsböter vara det högsta straff som kommer i fråga för ett enskilda bötesbrott i den åldersgruppen.

11. Mot bakgrund av vad som nu anförts finns det inte skäl att göra någon annan bedömning av bötesstraffets storlek än vad hovrätten har gjort. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström, Lena Moore, Göran Lambertz (skiljaktig) och Agneta Bäcklund (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Ulf Lundqvist

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2012-01-11

Mål nr
B 5566-11

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Göran Lambertz är skiljaktig enligt följande.

Jag är ense med majoriteten till och med punkt 10 i domen. Härefter bör den enligt min mening lyda:

11. Antalet dagsböter bör bestämmas så att reduktionen inte onödigtvis kommer i disharmoni med Riksåklagarens riktlinjer beträffande ungdomar i åldersgruppen 15–17 år. Straffet i den åldersgruppen är enligt riktlinjerna 80 dagsböter när straffet för en vuxen, som här, skulle ha varit 110 dagsböter. För 18–20 åringar bör då straffet i motsvarande fall normalt bestämmas till 90 eller 100 dagsböter. Straffet för CLR bör fastställas till 90 dagsböter.